

تعریف عمل چیست و اعمال ما چه کارکردی در زندگی‌مان دارند؟

تعریف عمل چیست؟ آیا از دریچه انسان‌شناسی، تعریف عمل با فعل متفاوت است؟

در این درس به مفهوم و تعریف عمل به‌عنوان یکی از کاربردی‌ترین کلمه‌ها در زندگی روزمره اشاره می‌کنیم و کمی عمیق‌تر به آنچه تا حالا درباره این کلمه شنیده و گفته‌ایم، می‌پردازیم. قبل از پرداختن به چیستی و تعریف عمل به این نکته مهم اشاره می‌کنیم که گاهی وقت‌ها ممکن است کلمه‌های مشابه به اشتباه به‌جای هم استفاده شوند که نتیجه آن، درک ناقص و نادرست از مفهوم است؛ توضیح این‌که چه کلمه‌هایی به علت شباهت امکان دارد به غلط، جایگزین واژه عمل شوند را به سطرهای بعدی موکول می‌کنیم و در این مرحله به تعریف عمل می‌پردازیم.

نمی‌دانم شما چه قدر عجیب و جذاب بودن دنیای کلمات را قبول دارید؟ واژه‌ها درست مثل یک موجود زنده، انگار با مفهومی که دارند یا منظوری که با خودشان یدک می‌کشند، تمام تلاش‌شان این است که دریچه جدیدی از نگرش و درک را به‌روی ذهن انسان‌ها باز کنند؛ البته ما آدم‌ها هم باید این تلاش را به نتیجه برسانیم و به بیان دیگر به مفهوم و کاربرد درست کلمه‌ها و عبارات‌ها توجه کنیم. از نظر لغوی عمل همان انجام دادن کار یا اقدام برای انجام کاری معنا شده، اما وقتی صحبت از مباحث فلسفی باشد، تعریف عمل و جایگاه آن بسیار متفاوت می‌شود.

معمولاً در کنار کلمه عمل از واژه‌های مشابه مثل فعل هم زیاد استفاده می‌شود که در نگاه اول تفاوت چندانی بین آن‌ها نیست و اغلب اوقات به اشتباه به جای عمل از آن استفاده می‌شود، در حالی که این دو واژه در معنا بسیار با هم متفاوتند. فعل در مباحث فلسفی به معنای انجام کار همراه یا بدون آگاهی، اختیار و اراده است، همچنین فعل را انجام گذرا و بدون تداوم کار هم معنا کرده‌اند. همان‌طور که از تعریف فعل پیداست، این نوع از انجام کار مخصوص جمادات، حیوانات و گیاهان است. از طرف دیگر عمل یعنی کاری که با قصد و نیت قبلی همراه با دوام و استمرار و از روی علم، اختیار، عاقبت‌اندیشی و تلاش

انجام شده باشد. به این ترتیب کاملاً مشخص است که عمل ویژه موجودات دارای عقل و خرد است. با توجه به این معنای عمل تا کجای خط سیر و سرنوشت ما انسان‌ها تأثیرگذار است و چه نقشی در این مسیر بازی می‌کند؟

عمل چه تأثیری بر ابعاد وجودی انسان و سقوط یا رشد ما دارد؟

در بخش قبل به تعریف عمل و تفاوت آن با فعل پرداختیم و گفتیم که تمام آن چه از روی اختیار، علم و استمرار به وسیله انسان انجام می‌شود، جنبه عمل به خودش می‌گیرد. اگر بخواهیم زاویه دید کامل‌تری در مورد معنای عمل داشته باشیم، می‌توانیم عمل را به دو نوع ظاهری و باطنی هم تقسیم کنیم. عمل ظاهری کاری است که با کمک اعضاء بدن انجام می‌شود؛ مانند صحبت کردن، دویدن، نگاه کردن و... در مقابل عمل باطنی به وسیله بعد غیرجسمی ما انجام می‌شود مثل حس تنفر، عشق، معتقد بودن به چیزی و موردهای مشابه.

همچنین از دیدگاه انسان‌شناسی اسلامی انسان دارای ابعاد وجودی متعددی است و کارهای او به شرطی که از روی علم، اراده و استمرار باشند، بدون شک بر ابعاد وجودی‌اش تأثیر دارند و شکل عمل به‌خودشان می‌گیرند؛ به زبان دیگر خروجی‌های عاقلانه و از سر اختیار ما، چه ظاهری و چه باطنی، در گستره اعمال ما قرار دارند. بیایید در همین قسمت بحث کمی توقف کنیم و به مفهوم این عبارت فکر کنیم که در گستره عمل بودن خروجی‌های انسان، قرار است چه حقیقتی را به ما گوش زد کند؟

گفتیم که عمل چون از سر علم و اراده انجام شده و با خود استمرار را به دنبال دارد، بر جنبه‌های وجودی ما تأثیرگذار است. به همین علت اعمال ما این قدرت را دارند، که زمینه رشد یا سقوط روحی‌مان را فراهم کنند. جا دارد به همان اصل همیشگی گریزی بزنیم که افکار، ارتباطات، انتخاب‌ها و رفتار ما یا به طور کلی همان اعمال ما، شاکله روحی و در نهایت سرنوشت‌مان را می‌سازند. عمل پسندیده‌ای که با یک نیت پاک و خیر آغاز می‌شود و گرهی را باز یا دلی را شاد می‌کند، بی‌تردید در مراتب

و ابعاد وجودی ما اثر مثبتش را نشان می‌دهد. به همین ترتیب مرتکب شدن نیت، افکار و اعمال ناپسند هم اثر منفی خودشان را روی قلب و روح ما خواهند داشت.

در بحث خوبی و بدی اعمال، خنثی شدن اثر آن‌ها به وسیله هم، جبران اعمال اشتباه و تأثیر آن در زندگی، نکته‌های فراوان و جذابی برای گفتن داریم که در درس‌های بعدی به بیان آن‌ها خواهیم پرداخت.

در این درس به تعریف عمل اشاره کردیم و گفتیم چه تفاوت‌هایی بین عمل و فعل است. تقسیم‌بندی اعمال به دو نوع ظاهری و باطنی را توضیح دادیم، گستره اعمال را بیان کرده و به تأثیر اعمال در ابعاد وجودی انسان پرداختیم و این را هم گفتیم که اعمال ما به حدی قدرت‌مند هستند، که سرنوشت ما یا مسیر سقوط و رشدمان را تعیین می‌کنند.

اگر در مورد مطالب این درس به نکات دیگری دسترسی دارید، یا پرسشی در ذهن‌تان است، خوشحال می‌شویم که آن را در بخش نظرات با ما مطرح کنید.